

Rasim Bey (Başara) (1884-1945)

Rasim Bey 1884 tarihinde Sivas'ta doğmuş olup Sivas ayan ailelerinden Mütevellizade Ali Rıza Efendi ile Merzuka Hanım'ın oğludur. Aynı aileden kendisi gibi Birinci TBMM'nde milletvekili olan Yusuf Zya (Başara ile akrabadır. İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta tamamlamış, Sivas Sultani Mektebinde eğitim görmüştür. Daha sonra İstanbul Darülfünun Edebiyat Şubesine girmiş ve buradan mezun olmuştur. Sivas Sultani Mektebinde iktisat, hukuk ve edebiyat muallimliği yapmıştır.

Mayıs 1914 seçimlerinde Sivas milletvekili olarak Osmanlı Meclis-i Mebusanına seçilmiştir. 1 Mayıs 1914'te meclis ilk toplantısına katılmıştır. Mazbatasını 5 Mayıs 1914 günü kabul edilmiştir. 21 Aralık 1918'de Meclisin feshi üzerine Sivas'a dönmüştür.

Birinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra Anadolu'nun işgal edilmesiyle doğu vilayetlerinde bir Ermenistan kurulması çalışmaları başlamıştır. Rasim Bey böyle bir ihtimali engellemek için İstanbul'da yedi kişi tarafından kurulan Vilayet-i Şarkıyye Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyetinin kurucuları ve yöneticileri arasında yer almıştır. Cemiyet Sivas'ta da şube kurmuş Rasim Bey gelene kadar sadece iki toplantı yapmıştır. Cemiyet merkezi Doğu vilayetlerinde şube kurma çalışmalarına başlamış, ancak Sivas'ta şubenin kuruluşuna dair cevap gecikmiştir. Bu konuda Rasim Bey cemiyetin Sivas şubesinin kuruluşu bilgisini merkeze bildirmiştir. Bu gecikme meselesine Cevat Dursunoğlu değinmiş olup buradan Sivas'ta cemiyetin şubesinin kuruluşu konusunda başlangıçta bazı sıkıntılar olduğu tahmin edilmiştir. Nitekim Sivas'ta Milli Mücadeleye karşı olan Hürriyet ve İtilaf Fırkasının çalışmaları nedeniyle kafası karışık olan bir kısım halkın kazanılmasında Rasim Bey'in büyük payı vardır. Rasim Bey Mustafa Kemal Paşa'nın önden Sivas'a gönderdiği İbrahim Tali Bey ile birlikte çalışmıştır. Netice itibarıyla Sivas şubesinin çalışmalarında Rasim Bey'in aktif olduğu anlaşılmaktadır. Mustafa Kemal Paşa Sivas'a geldiği sırada resmi cemiyetten ayrı ve gizli olarak oluşturulan heyet-i merkezîyenin üç üyesinden biri olarak yer almıştır. Bu heyet Sivas Kongresinin toplanmasına kadar çalışmalar yapmış, kongrenin toplanmasıyla sona ermiştir.

Sivas valisi Mustafa Reşit Paşa eski bir İttihatçı olan Rasim Bey'in Mustafa Kemal Paşa'ya ve Türklüğe inancını anlatırken aynı zamanda onun son derece dürüst ve samimi bir insan olduğunu ifade eder. Sivas Kongresinin toplanması konusunda endişeli olan vali Anadolu'ya geçen Mustafa Kemal Paşa'nın neye güvendiğini sorduğunda Rasim Bey "millete" cevabını vermiştir. Bu sırada Hürriyet ve İtilafçıların Erzurum Kongresine gidecek kişiler hakkında valiye olumsuz sözler söylemesine karşılık Rasim Bey Erzurum Kongresine giden Yusuf Ziya ve Fazlullah Efendilerin dürüst, namuslu, vatansever olduklarını söylemiş ve Erzurum Kongresi için yola çıkan delegelerin bilgisini cemiyetin Erzurum şubesine bildirmiştir. Müdafaa-i hukuk örgütünde bulunan diğer üyeler gibi ilerleyen işgalin vereceği zararı halka anlatmak ve halkı aydınlatmak için çalışmış, hatta Mustafa Kemal Paşa'nın Sivas'tan ayrılıp Erzurum'a gittiği sırada Rasim Bey daha şevkle çalışarak teşkilatı genişletmiştir. Sivas Kongresi'nin toplanması hazırlıklarında önemli çalışmalar yapmıştır. Fransız subayının Sivas'ta kongre toplanmasına karşı işgal tehdidinden endişeye kapılan Sivas valisi Mustafa Reşit Paşa, Rasim Bey'e durumu anlatmış, birlikte Erzurum'da bulunan Mustafa Kemal Paşa ve Sivas temsilcisi Raif Bey'e telgraflar yazmışlardır. Tehdidin blöf olduğunu düşünen Mustafa Kemal Paşa Rasim Bey'in Raif Bey'e yazdığı telgrafı da okumuş ve temsil heyetine takdim edeceğini yazmıştır. Bununla birlikte Rasim Bey vali kadar endişeli değildir. Milli Mücadeleye karşı olmasa da resmen taraf olmayıp alttan alta destekleyen Sivas valisi Mustafa Reşit Paşa, Rasim Bey'e Erzurum Kongresi beyannamelerinin Sivas vilayet matbaasında kendisinden habersiz bastırılmasını söylemiştir. Görülüyor ki Rasim Bey Milli Mücadele konusunda kafası valiye kıyasla daha nettir. Kongre

konusunda kafası karışık ve bir ihtilalden endişelenen valiye Rasim Bey tarafından kongrenin amacının meclisin toplanmasını sağlamak ve halkın mukadderatına sahip çıktığını göstermekten ibaret olduğu yönünde telkinde bulunulmuştur.

Sivas Kongresinde basımına karar verilen İrade-i Milliye Gazetesi için siyaset ve politikadan uzak bir isim aranıldığında Rasim Bey, Sivas Lisesinden tanıdığı Demircizade Salahattin Efendi'yi bulmuştur.

Mustafa Kemal Paşa'nın güvenini kazanan Rasim Bey Birinci TBMM'ye milletvekili seçilmiş ve basında haber olarak yer almıştır. Meclis başkanlık divanının oluşturulmasında 25 Nisan'da divan kâtipliğine seçilmiş daha sonra idare amiri olmuştur. Anayasa ve bütçe komisyonlarında çalışmış, II. toplantı yılından itibaren bütçe komisyonu kâtipliği yapmıştır. Dönem içinde gizli oturumlarda üç kez olmak üzere toplamda 23 konuşma yapmıştır. Arkadaşları ile birlikte yaptığı TBMM bütçesine ödenek eklenmesine dair üç adet kanun teklifi, 18 Ocak 1923 tarih ve 298 sayılı, 8 Mart 1923 tarih ve 313 sayılı, 7 Nisan 1923 tarih ve 321 sayılı Kanunlar olarak kabul edilmiştir. Ayrıca eğitim, maliye komisyonu mazbata kâtipliği vekâleti, özel ve eğitim kadro komisyonlarında hizmet vermiştir.

1923 yılı TBMM II. döneminde tekrar Sivas milletvekili seçilmiştir. Yine başkanlık divanı seçiminde idare amirliğine getirilmiştir. Maliye komisyonu, memurin-i muhakemet tetkik heyeti üyeliği, maliye komisyonu kâtipliğinde hizmet vermiştir. Bu dönem İzmir ve Edirne'nin düşmandan geri alınışının yıldönümü törenlerinde TBMM'ni temsil etmek üzere görevlendirilmiştir. 26 Ağustos 1924'te kurulan Türkiye İş Bankasının kurucu yönetim kurulunda görev almış, bankanın çalışmalarına uzun süre aktif olarak katılmıştır. Millî Mücadeledeki hizmetlerinden dolayı istiklal madalyası verilmiştir. Daha sonra başkanlığın önerisi üzerine 15 Kasım 1926 gün ve 270 sayılı Meclis kararıyla, taşıdığı istiklâl madalyasının Şeridi Kırmızı - Yeşil olarak değiştirilmiştir. TBMM'nin III, IV, V. dönemlerinde Sivas milletvekili seçilerek yasama görevini 1939 seçimlerine kadar sürdürmüştür. İdare amirliği görevi de devam etmiştir. 2 Şubat 1945'te İstanbul'da ölmüş, Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verilmiştir. Evli olup iki çocuk babasıdır.

Ayşe YANARDAĞ

KAYNAKÇA

1.Sürelî Yayın Gazete ve Dergiler

İrade-i Milliye, 1 Nisan 1336.

İrade-i Milliye, 8 Nisan 1336.

2.Resmî Yayınlar

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, Meclis-i Mebusan Üyeleri Mazbataları, https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Mebusan_meclisi_ozluk_dosyolari/K024/D588/G001/SM_588_M_3.pdf (Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024)

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, Tercüme-i Hal Dosyası https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/eYayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d05/HT_391_1_5.pdf (Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024)

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, Tercüme-i Hal

Dosyası https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/eYayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d02/SM_391_1_2.pdf (Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024)

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, Muamelat Defteri https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/eYayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d03/SM_391_1_3.pdf (Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024)

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, Seçim Mazbatası, https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/eYayin/GAZETELER/WEB/MAZBATALAR/TBMM/d04/SM_391_1_4.pdf (Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024)

TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı, İstiklal Madalyaları https://apps.tbmm.gov.tr/im_dosyalar/istiklal_madalyalari/K004/D1785/IMT_T15_K004_D1785_G0451_0001.pdf (Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024)

TBMM Albümü 1920-1950, 1. Cilt, TBMM Yayınları, Ankara, 2010.

Meclis-i Mebusan Zabıt Ceridesi, Cilt 1, Devre 3, İçtima Senesi 1.

3. Telif Eserler

AYDIN, Muhammet, **Sivas'ta Âyan Aileleri 1740-1850**, Sivas Belediyesi, Sivas, 2015.

AŞKUN, Vehbi Cem, **Sivas Kongresi**, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1963.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM. I. Dönem 1919-1923**, III.Cilt, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

DUMAN, Selçuk, "Birinci Dönem Sivas Milletvekilleri ve Siyasi Hayattaki Yerleri", **Cumhuriyet Dönemi Sivas Sempozyumu Bildirileri, II**, 27-30 Ekim, 2008, (TBMM Kültür Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı Yay.), Ankara, 2009, 785-804.

DURSUNOĞLU, Cevat, **Milli Mücadelede Erzurum**, Ziraat Bankası Yayınları, Ankara, 1946.

GOLOĞLU, Mahmut, **Milli Mücadele Tarihi II Sivas Kongresi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

KIRZIOĞLU, Fahrettin, **Bütünüyle Erzurum Kongresi Cilt 1**, Kültür Ofset, Ankara, 1993.

MUTLU, N. Yücel, **Dâru'r-râha'dan Abdiğa Konağı'na (Râhatoğulları/Mütevellîzâdeler) 1321-2001**, Özbelsan A. Ş. Yayınları, Sivas, 2003.

YULARKIRAN, Cevdet R. (Neşreden), **Reşit Paşanın Hatıraları**, Tan Matbaası, 1939.

03/12/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/rasim-bey-basara-1884-1945/?pdf=7463> adresinden erişilmiştir